

Іван Безена*
Ukraine

Тетяна Богатирьова**
Ukraine

Сучасні питання розвитку мовленнєвої культури при вивченні іноземної мови студентами гуманітарних спеціальностей

Анотація

Авторами досліджено окремі питання розвитку мовленнєвої культури в ході вивчення іноземних мов студентами гуманітарних спеціальностей за бакалаврськими освітніми програмами. Іноземна мова в контексті розвиваючого освітнього середовища та євроінтеграції України мають сприяти задоволенню індивідуальних освітніх потреб й розвитку необмеженої мовленнєвої комунікації у відкритому світі.

Стратегічною метою національної освіти окреслюється загальними проблемами: формування вільної особистості, яка визнається актуальними питаннями сталого освітнього зростання, особливого розуміння загальноєвропейських цінностей (демократії, прав людини та толерантності), розвитку поваги до здобутків зарубіжної культури, вмотивованість до змісту і якості освіти (динамічної, гнучкої траєкторії, індивідуально зорієнтованої).

Сучасна модель вищої освіти за гуманітарним спрямуванням динамічно розвивається, але в той же час потребує нового змістового наповнення, ресурсного забезпечення та інструментарію для розвиваючого освітнього середовища. Ключовими постають питання: індивідуальної вмотивованості до освоєння іноземної мови, професійних компетентностей педа-

гогів та доступності до нових сучасних ресурсів для освоєння іноземної мови.

Розглядаючи окремі аспекти організації освітньої діяльності студентів, які навчаються за бакалаврськими освітніми програмами, відмічаємо наявність позитивних та негативних тенденцій. Серед позитивних постають високі потреби окремої частини студентів у розвитку мовленнєвої компетентності, додаткового часу на процеси її осягнення, різні ресурси для розширення словникового запасу особистості та врахування професійної направленості тематики інформації для освіти, застосування різнопланових форм заняття (візуалізація, перегляд фільмів, слухання радіопрограм, ділові ігри, роботи в групі, обговорення різних тем іноземної культури, природи, середовища, можливості відвідування мовних літніх таборів тощо). До негативних тенденцій відносимо наявність певного числа студентів, які не вміють самостійно розвивати свої мовленнєві компетенції, проблеми із організацією самоосвіти, сприйняття всього процесу з негативними мотиваторами тощо. Відмічено, що як свідчить зарубіжний досвід у якісному, творчому й освітньому зростанні, найактуальнішим є розвиток у особистості компетенції із розу-

* Іван Безена, кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти, Дніпровська академія неперервної освіти, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7169-2038>, e-mail: ivarbezen3@gmail.com.

** Тетяна Богатирьова, старший викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти, Дніпровська академія неперервної освіти, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0869-1128>, e-mail: tatyadan79@gmail.com.

мінням академічної свободи, формуванням індивідуальних практик засвоєння матеріалів, розвитку компетенції самостійності, індивідуальної відповідальності, самостійного пошуку мотивації до розвитку мовленнєвих компетентностей. Особливе місце в процесі активного освітнього діалогу іноземною мовою, навичками слухання, розуміння та сприйняття інформації належить педагогу, який формує індивідуальну траєкторію освіти студента й досягає результатів якісної освіти.

Ключові слова: Мовленнєва культура; інноваційне освітнє середовище; тренінги; педагогічний інструментарій; результати освіти

Summary

Modern Issues of Speech Culture Development when Studying a Foreign Language by Students of the Humanities

The authors investigated some issues of speech culture development during the study of foreign languages by students of humanities in bachelor's degree programs. In the context of the developing educational environment and European integration of Ukraine, a foreign language should contribute to the satisfaction of individual educational needs and the development of unlimited speech communication in the open world.

The strategic goals of national education outline general issues: the formation of a free personality that is recognized as relevant issues of sustainable educational growth, special understanding of European values such as democracy, human rights and tolerance, respect for foreign culture, motivation for content and quality of individually oriented education with dynamic, flexible trajectory.

The modern model of higher education in the humanities is developing dynamically, but at the same time requires a new content, resources and tools for a developing educational environment. The key issues are: individual motivation to learn a foreign language, professional competencies of teachers and access to new modern resources for learning a foreign language.

Considering some aspects of the organization of educational activities of students studying for bachelor's degree programs, we note the presence of positive and negative trends. Among the positive ones are the high needs of some students in the development of speech competence, extra time for comprehension, various resources to expand vocabulary and take into account the professional orientation of information for education, various forms of classes (visualization, watching movies, listening to radio programs, business games, group work, discussion of various topics of foreign culture, nature and environment, opportunities to attend language summer camps, etc.). Negative tendencies include the presence of a certain number of students who do not know how to independently develop their speech competencies, disorganization

in the structure of self-education, perception of everything with unfavorable motivators, and so on.

It is noted that according to foreign experience in qualitative, creative and educational growth the most important is the development of personal competence in understanding academic freedom, formation of individual practices of learning materials, competence development, independence, individual responsibility, independent search for motivation to develop speech skills. A special place in the process of active educational dialogue in a foreign language, skills of listening, understanding and perception of information belongs to the teacher who forms the individual trajectory of the student's education and achieves the results of quality education.

Keywords: Speech culture; innovative educational environment; trainings; pedagogical tools; educational outcomes

1. Вступ

Вища освіта, її мовно-літературна галузь та особистість перебувають на шляху трансформаційних зміни, з стратегічною метою новим змістом й підвищити її якість, поглибити рівень володіння професійними та мовленнєвими компетенціями. Адже головна мета сучасної вищої професійної освіти особистості полягає у підготовці висококваліфікованого, який матиме високу конкурентоздатність на ринку праці, достатню професійну підготовку, високу мобільність, спроможного/готового до сталого професійного/освітнього розвитку/зростання.

Сучасний інформаційно-цифровий світ цивілізованого суспільства ставить нові вимоги перед освітньою галуззю щодо трансформації змісту мовно-літературної галузі, вивчення іноземних мов, розбудови розвиваючого й інноваційного навчального середовища через нові технології освіти, ресурси та методики навчання. Освітнє середовище з розвитку іншомовних компетентностей має стати індивідуально-чутливим, гнучким, динамічним, активно-комунікативним, розвиваючим й комфортним для сталого розвитку особистості. Не заперечно, що особлива мета, й суспільно значима, освітньо-розвиваюча місія покладається на педагога – ключового організатора і менеджера освітнього процесу, його змісту, інструментів та якості вищої освіти.

На сучасному етапі вже відбуваються складні трансформації у змісті середньої й вищої освіти,

розбудова нових стандартів, освітніх програм, підручників, відбувається активне долучення особистості до розвитку іномовних мовленнєвих компетентностей. Окреслене відбувається через цифрові й активні форми комунікативних технологій (мовленнєвої діяльності, аудіювання, діалогового мовлення тощо), застосування актуальних педагогічних методик освіти, які призначено для досягнення високого й ефективного розвитку компетентності з живого іномовного комунікативного процесу та досягнення якості освіти.

Наше дослідження здійснено в рамках науково-дослідницької роботи кафедри соціально-гуманітарної освіти Дніпровської академії неперервної освіти (Україна): «Соціально-гуманітарна освіта та особистість: сучасні змістовні трансформації» (ДНУ «УкрІНТЕІ», №0118U004951 від 04.2018).

Автори дослідження поставили за мету здійснити осмислення сучасних організаційно-нормотворчих і педагогічних процесів розвитку освітнього середовища у вивченні іноземної мови, визначити освітні потреби галузі в застосуванні нових методик через інтерактивні процеси розвитку у здобувачів вищої освіти ключових мовленнєвих компетентностей.

Методи нашої пошукової наукової роботи було сконцентровано на застосуванні основних дослідницьких підходів: аналізу, синтезу, спостереження, співставлення, узагальнення, аналізу нормативно-документальних джерел та сучасних педагогічних практик у сфері освіти.

2. Результати дослідження

Освіта України перебуває в стані трансформаційних змін у змісті, інструментарію та відбувається запровадження нових й активних форм інноваційної організації освітнього середовища направлено на розвиток компетентностей щодо ефективного володіння іноземними мовами. Адже весь цивілізований світ має відкриті й доступні канали до інших культур, національних середовищ та використання можливостей для самореалізації у різних сферах й галузях професійної діяльності. Саме такі суспільні тенденції окреслюють актуальну потребу в особистості, яка має активно формально і неформально набуті жит-

теві компетенції, що впливатимуть на успішний перебіг професійної діяльності людини та покращуватимуть її індивідуальні потенціали у відповідності до революційних поступів в практиках роботи із застосуванням інформаційно-цифрових технологій (Bezzena, Parfentieva, 2021, p.99).

Наші попередні дослідження підтверджують актуальність загальних тенденцій освітньої проблеми, яка концептуально визначена у Державному стандарту освіти (далі – Стандарт), а саме у мовно-літературній галузі щодо змістових мовленнєвих компетентностей повноцінного володіння іноземними мовами на рівні B2/C1 (Zakon, 2017). Адже розвиток сучасних тенденцій та процесів у освітньому середовищі тісно пов'язаний з глобальними еволюційними викликами світових економік й геополітики, які в свою чергу кардинально змінюють вимоги до професійних якостей і компетентностей особистості, зокрема щодо глибини володіння іноземними мовами (Bozko, 2021, p. 175). Адже державна та іноземна мова постають за змістом та процедурою взаємним й двостороннім освітнім процесом, у якому особистість слухає, розуміє, реагує, діє, ділиться власними думками застосовуючи свою мовленнєву функцію.

Не заперечно, що для оволодіння мовленнєвими основами з рідної та іноземної мови, особистість витрачає різну психолого-емоційну інтенсивність, хронологічний час, інші потенціали, адже мовленнєве середовище, яке панує у різних середовищах (вдома, на вулиці, в засобах масової інформації інших сферах) особистістю сприймається легше й швидше, інколи навіть несвідомо, а в той же час перебуваючи в закладі освіти, здобувач освоюючи іноземну мову вже потребує нових індивідуальних й особливих зусиль, повноцінного й усвідомленого оволодіння мовленнєвою культурою, власними системами освоєння мови й комунікативними компетентностями тощо.

Дослідники окреслених проблем відмічають, що ефективність мовленнєвого розвитку через усну та писемну іншомовному фахову діяльність, незаперечно проходять якісно, змістовно та в значній мірі залежить від інтерактивного процесу й інструментарію педагогічної системи у підготовлених вправах/завданнях, які послідовно спрямовано на якість перекладів, вдумливе засвоєння

професійної термінології, активізації індивідуальних вмінь говоріння/слухання/реагування, необхідних для застосування у конкретних робочих/життєвих ситуаціях (Lubjanova, 2011, p. 2).

За Стандартом вивчення іноземних мов є одним із пріоритетів національної освіти, окреслено конкретні мовленнєві компетентності якими має володіти кожен здобувач освіти та визначено перелік мов, які можуть вивчатися в закладах формальної освіти: англійська, німецька, французька, іспанська, польська та новогрецька. Також, відповідно до Стандарту здобувачі освіти в ході вивчення іноземних мов мають: вільно володіти на рівні B2/C1, читати твори іноземною мовою, здатні спілкуватися для духовного, культурного й національного самовираження та міжкультурного діалогу, збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень. Крім того здобувач має: *по-перше*, повноцінно взаємодіяти із іншими особами в усній формі, сприймати і використовувати інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; *по-друге*, використовувати мовні засоби для досягнення особистих/суспільних цілей; ефективно виражати ідеї, почуття, пояснювати та обговорювати факти, явища, події, обґрунтовувати свої погляди та переконання у різних особистісних і соціальних контекстах (побутових, навчальних, громадських тощо), спираючись на мовленнєвий досвід, норми у спілкуванні, соціокультурні реалії та особливості міжкультурної комунікації; *по-третє*, здобувати/опрацьовувати/критично осмислювати інформацію з різних джерел (друкованих, цифрових, аудіовізуальних), тощо (Derzavniy standart, 2020).

Тобто в окресленому контексті актуалізуються індивідуальні мовленнєві компетенції, які можуть направлятися для розширення інформаційного компоненту в професійній діяльності, комунікації із представниками іноземних носіїв інформації за професійним напрямком, розвивати виклад власних ідей та розповсюджувати їх у різних іномовних аудиторіях. Таким чином, на рівні мовленнєвої і розумової діяльності особистості, значно посилюється його значення в житті/діяльності, адже чим більшою кількістю мов людина володіє, тим більше в неї розвинуто по-

тенціали мовлення, мислення, пам'ять, сприйняття, пізнання, прогнозування та осмислення.

Здобувачі освіти освоюючи іноземну мову мають можливість оволодіти знаннями про людський світ для життя в мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі через вільне мовленнєве комунікування не залежно від місця проживання, діяльності, об'єктів та їх взаємозв'язків/процесів. До соціокультурного знання відносяться наступні відомості про носія іноземної культури: 1) зміст повсякденного життя; 2) умови культури життя; 3) міжособистісні стосунки; 4) цінності, переконання, ставлення до національної ідентичності, історії, традицій, мистецтва тощо; 5) мова тіла та жестів; 6) соціальні звички/умовності/стереотипи (пунктуальність, одяг, харчування, поведінка, звичаї, святкування, форми емоційної поведінки тощо) (Derzavniy standart, 2020).

Наші дослідження показують, що кожна особистість в ході освоєння іноземної мови реалізує наступні психолого-технологічні елементи: 1) комунікативна взаємодія з іншими; 2) мета/середовище для повноцінного спілкування; 3) комунікативні наміри; 4) вербальні/невербальні засоби; 5) типові стратегії спілкування; 6) інтонаційні засоби; 7) емоційний стан; 8) мовленнєвий етикет; 9) стратегії створення ідей; 10) суспільно-культурний контекст комунікації; 11) цифрове середовище та поведінка в ньому; 12) соціально значущі питання; 13) відкритість діяльності (Bezena end, 2020, p. 100).. Вищевказані елементи займають ключове місце у стратегічних процесах розвитку та академічно виваженого педагогічного оцінювання результатів іноземної освітньої діяльності через формувальне оцінювання тощо.

Переважно в процесі практичного занурення до іноземної мови здобувач освіти проходить інтерактивні етапи розвитку індивідуальних мовленнєвих функцій та практичного застосування мовних засобів. В даному контексті актуалізуються наступні практичні мовленнєві компетенції особистості та співрозмовника: всебічного опису; розповіді; характеристики; аргументації власного вибору й поглядів; запитання, уточнення і надання інформації; пропонування, прийняття або відхилення пропозиції; прохання про екстрену допомогу; оцінювання подій, фактів,

ситуацій та дій; порівнювання/співставлення подій, фактів і явищ; акцентування уваги співрозмовника; висловлювання власного враження, почуття, емоцій, переконання, думки, згоди/незгоди; значення мовних явищ та іншої системи понять, за допомогою яких сприймається дійсність; лексичний діапазон комунікації відповідно до тематики ситуативного міжособистісного спілкування (Onufriyeva, 2011, с. 177).

В окреслених аспектах індивідуальні компетенції в читанні, слуханні, розумінні, спілкуванні та діяльності людини, не заперечно займають особливе місце. Ключовою ваги набувають індивідуальні компетентності у спілкуванні іноземними мовами, а саме: практико зорієнтовані уміння – використовувати іншомовні джерела інформації про культуру, мистецтво та мистецьку або іншу термінологію (індивідуальні навички читання, слухання, розуміння/говоріння); формування індивідуального ставлення, розуміння і шанування культурного різноманіття; індивідуальне усвідомлення перспектив й можливостей у діяльності від володіння іноземними мовами; особистісне усвідомлення необхідності оволодіння іноземними мовами та просування культурних надбань серед інших людей (Zaraga, 2019).

Ми підтримуємо думки дослідників щодо актуальності індивідуальних компетентностей: вміння виділити в іншомовному аудіо-тексті основну інформацію й розуміти її зміст; вміння вибирати ключові факти відсікаючи другорядні; розуміти прагматичні тексти із опорою на здогадування контексту; вміння ігнорувати невідомий мовний матеріал, який не має значення для розуміння ситуації; основою прогресу у здобутті навичок аудіювання стає формувальний процес оцінювання ефективності (Bezena, 2016, с. 100; Bigich, 2012, с. 22).

На окреслених питаннях зосереджена сьогодні робота педагога з іноземної мови в процесі організації освітньої діяльності із здобувачами освіти за бакалаврськими й магістерськими програмами. Адже міжкультурна комунікація супроводжується глибоким знайомством з досвідом іншої культурної спільноти, менталітетом і змістом життя/діяльності іншого народу з національно-культурними особливостями країни (Shynkarenko end.

2020. с.22; Borodin, 2019, р. 100). Наші дослідження змісту мовленнєвої комунікації із студентами-психологами свідчать про певну мовленнєву обмеженість (для 47% здобувачів) не тільки рідною мовою, а і іноземною висловити свої відчуття в стресовій ситуації, порадити іншим, як нейтралізувати страх і непередбачуваність ситуації, кризи тощо.

Відмічене є обумовленістю потреби у взаєморозумінні між людьми, обміном інформацією, розумінням лексичними одиницями (сленговий/жаргонний лексичний склад для різних соціальних груп/професій/сфер діяльності, дотримання мовленнєвих норм, лінгвістично-соціально-культурні компетенції, вербальні/невербальні поведінкові особливості тощо) та інші складові (Kardashova, 2017. с. 366).

З цієї причини набуває актуальності питання методичного забезпечення іншомовного освітнього і інноваційного процесу в закладі освіти, який сприятиме інтенсивному формуванню мовленнєвих компетентностей у здобувачів з живого, діяльнісного та конструктивного діалогу. Для організації такого інтерактивного й ресурсно-забезпеченого середовища, яке глибоко наближене до реального життя, сприятливого для формування стійких рівнів мовленнєвого запасу, проактивного іншомовленнєвого процесу та методико-інтерактивного процесу. Дослідження підтверджують, що не формальне, активне та різноматичне мовлення розвиває стійкі компетенції у навичках уважно слухати, глибоко думати/осмислювати, розуміти, всебічно оцінювати та відповідно реагувати через діяльність (Clark, 2004. р. 67; Zelenka, 2019. р. 77).

Разом з тим, наше дослідження Дніпропетровському регіоні показало, що за статистичними відомостями у 841 закладі середньої освіти, іноземну мову вивчають: 791 – англійську; 190 – німецьку; 69 – французьку; 14 – польську; 6 – іспанську; тощо. Заклади вищої освіти в рамках освітніх програм продовжують вивчення іноземної мови, але тут виникають системні проблеми: обмеженість педагогічних кадрів із знанням іноземних мов, слабкість ресурсного забезпечення та старі технології навчання, дія негативних практик з примусу здобувачів на вивчення іншої іноземної мови (яка ним до цього не вивчалася), що

свідчить про порушення права людини на якісну освіту, відсутність індивідуальної траєкторії освіти та формалізму в змісті і якості освоюваної іноземної мови (починаючи з нульового рівня знання мови (A0)).

За результатами вивчення іноземної мови здобувач вищої освіти повинен: знати основи граматики: синтаксичні та морфологічні особливості іноземних мов й практичне її застосування; вміти спілкуватися іноземною мовою в межах визначеної освітньої програми з Іноземної мови за професійним спрямуванням; володіти базовими навичками мовлення, необхідними для читання/розуміння літератури за фахом для одержання інформації та подальшої професійної освіти.

В сучасних трансформаціях актуалізується питання з формульованого оцінювання певних етапів розвитку індивідуальних іномовленнєвих компетентностей здобувачів освіти, що відбувається впродовж навчального періоду та завершується наприкінці семестру/року. В даному аспекті підвищується значення ключових умінь за окремими фокусами оцінювання: *сприймання на слух* – основна ідея якого є детальне сприйняття інформації (темпи мовленнєвої інформації (повільний, чіткий/не чіткий), діалоги, монологи, вузька/широка інформаційна наповненість); *читання* – про себе, основна ідея якого є детальне сприйняття; *говоріння* – усна взаємодія з іншими особами (діалог з однолітками/іншими особами, відповіді на питання педагога тощо), монологічне мовлення на тему (декілька речень про себе, короткі фрази на повсякденні теми та ситуації, описи особистих рис та якостей); *письмо* – письмова взаємодія між особами (короткі рукописні повідомлення, речення, логіка викладу інформації, критичне і креативне мислення) (Derzavniy standart, 2020). Має надаватися посилена увага питанням говоріння (послідовність, фрази, поняття, логічність викладу, лексико-граматичне викладення інформації тощо).

На загальне переконання, особливим компонентом освітньої діяльності з оволодіння іноземною мовою через аудіювання, яке є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, активний процес слухового сприймання, декодування та розуміння мовлення здобувача освіти на основі лінгвістичного і життєвого досвіду. Аудитивне вміння –

це мовленнєве вміння щодо сприймання та розуміння усної інформації її розуміння, сприйняття на слух із відповідною мовленнєвою реакцією або коректного письмового фіксування. До номенклатурних аудитивних умінь мовленнєвої освіти можна віднести такі індивідуальні вміння: оперативно розрізняти/впізнавати звуки/фонемі іноземної мови; визначати наголошений склад та розрізняти інтонаційні моделі різних типів простих/складних речень; виокремлювати інформацію з аудіотекстів; відповідати на питання, що стосуються інформації; розуміти комунікативні наміри учасників діалогу; сприймати/розуміти усне іноземне мовлення розмовного та наукового стилів тощо.

В сучасних педагогічних практиках запропоновано різні системи оволодіння іноземною мовою спрямовані на конкретизацію результатів навчальних досягнень здобувачів освіти може бути використана допомогою критеріїв, які відповідають вимогам освітньої програми, критерії оцінювання формується за рівнем навчального досягнення за певними дескрипторами. До числа індикаторів відносяться якісні та кількісні параметри для оцінювання кожного уміння здобувачів освіти.

Іноземна мова за професійним спрямуванням включає в *першу чергу* певний обсяг знання: мовленнєвий інформаційний матеріал за професійним спрямуванням, що вивчається (лексика, граматики, структурні та мовні моделі) за рівнями B2/C1, у тому числі: граматичні структури інформації, які сформовано за встановленими стандартами професійно зорієнтованої комунікації (усної, письмової); володіння й сприйняття базовими рівнями граматики та складними конструкціями інформації; володіння загальнонавчальними та професійними лексичними особливостями; практичне застосування правил ділового етикету і міжкультурної активної комунікації; володіння стилями загального та професійного спілкування; мовними особливостями ділового спілкування в паперовому діловодстві та через цифрові мережі.

До *другого* контенту компетентностей можна віднести вміння вільно користуватися у професійній діяльності іноземною мовою: розуміти зміст інформації за професійним напрямком;

здійснювати пошук/збирання/аналіз професійної інформації; працювати з іноземними джерелами інформації; презентувати іноземну професійну інформацію у формі переказу/презентації/доповіді; сприймати на слух зміст професійно-спрямованих аудіо-матеріалів; активно вести діалогову дискусію, обґрунтовувати власну точку зору; здійснювати ефективну професійну комунікацію із представниками інших культур (Lubjapova, 2011).

Останні наукові дослідження свідчать про актуальність володіння компетенціями щодо відомостей про компанію: 1) мова спеціальності: структура компанії, рівні управління, їх функції та роль на підприємстві; діяльність відділів та підрозділів фірми; організація праці та робочого місця; 2) ділове спілкування: функції й повноваження працівників компаній; характеристика робочого місця; складання профілю компанії (актуалізуються знання граматики, часи (активний стан), словотворення (префікси)); 3) мова персоналу за спеціальністю: функції рекрутингових компаній; стадії прийняття на роботу; вимоги та засоби оцінювання кандидатів на посади; мотивація персоналу; типи корпоративної культури; правила поведінки під час співбесіди (рольові ігри) (актуальні знання граматики, знання умовних речень, володіння скороченнями) (Bigich, 2012, p. 21; Vooglyde, 2018; Robinson, 2016, p. 115; Navchaty, 2020; Kryshchanovych, 2021, p. 112.; Clark, 2004, p. 67).

Особливого значення набувають індивідуальні вміння самостійно працювати, яке заключається у системному персональному балансі формальної (в закладі освіти) та неформальної освіти (самостійний процес закріплення, розвитку компетентностей у позаурочний час). Адже значне місце займає форма організації освітнього процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти самостійно під стратегічним й методичним керівництвом педагога. Ми актуалізували основні види самостійної роботи, які запропоновано здобувачам для закріплення/засвоєння теоретичних знань, формування стійких практичних навичок з іноземної мови, врахування індивідуальних потенціалів особи для самостійної роботи та розвитку навчально-дослідницьких форм, в рамках програмного матеріалу за спеціальністю,

складання підсумкового екзамену. Виконання індивідуальної траєкторії є одним із важливих засобів якісної підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з іноземної мови.

Педагоги з іноземної мови визначають перспективні методи навчання через активізацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, яка передбачає застосування активних й інтерактивних навчальних технологій, серед яких досить ефективними є методики організації вказаних аспектів розвитку компетентностей.

Результати наших досліджень підтверджують аксіому, що спільна ефективна освітня діяльність педагога і здобувача освіти досягається через формування інноваційного й гнучкого освітнього середовища, нові моделі навчання та формування стійких навичок самооцінки змісту і якості освіти. В даному контексті актуалізуються сучасні думки науковців, що, по-перше, «цінність має лише тріада: знання – розуміння – вміння... окремо – ні» та, по-друге, «найкращі вчителі – не просто викладачі свого предмету, вони – наставники й провідники, які виховують у своїх учнях упевненість, допомагають їм знайти свій шлях і спонукають повірити в себе» (Vooglyde, 2018; Robinson, 2016, p. 115; Navchaty, 2020; Kryshchanovych, 2021, p. 112; Zarko, 2018, с. 57). Отже, не заперечно, що сучасна місія педагога іноземної мови значно змінюється спектр освітньої і професійної діяльності, посилюється увага компоненту розвитку мовленнєвої культури, формування самостійних освітніх компетентностей, інноваційні підходи до освітнього процесу.

3. Висновки

Таким чином, розпочаті у вищій освіті України трансформації в мовно-літературній галузі окреслили нові тенденції та пріоритети:

- визначено нові стратегічні цілі в управлінському та організаційно-методологічному аспектах розвитку сучасних нормативів щодо змісту/якості/методики вивчення іноземних мов зорієнтованих на перспективи професійної діяльності та практичного застосування відповідних компетентностей;

- проходять процедури із розвитку нових завдань/стратегій/методів професійної діяльності педагогів у сфері іноземних мов та окреслилися актуальні інноваційні методики щодо наповнення освітнього середовища сучасними технологіями іноземної освітньої діяльності, яка поглиблює рівень мовленнєвої культури у здобувачів освіти;
- окреслились і певне число критичних чинників: формування стратегії підготовки педагогів для викладання іноземних мов, проблеми із ресурсним забезпеченням освітнього середовища, методичним забезпеченням в закладі освіти, існування негативних вад у змістовій моделі та формах викладання мов в контексті інтерактивного процесу розвитку мовленнєвих компетентностей, формування індивідуальних траєкторій мовного розвитку особистості й мотивації щодо самостійності неформального освоєння мовленнєвими компетенціями тощо;
- сталою проблемою закладів вищої освіти постає питання із кадровим педагогічним забезпеченням освітнього процесу за освітніми програмами з іноземної мови, які надають освітні послуги для здобувачів за бакалаврськими та магістерськими рівнями відповідно до європейської стратегії В2/С1 за професійним спрямуванням.

Література

- Безена І.М. Соціокультурні аспекти самоактуалізації особистості школяра в контексті структурних змін в освіті. Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Науковий журнал. Випуск 2 (11). Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет імені О.Гончара, 2016. С. 24–31.
- Безена І.М., Богатирьова Т.М., Дорошенко О.А. Формувальне оцінювання вмінь і компетентностей школярів в контекстах стратегій сучасної середньої освіти. Наукові записки/Ред.кол.: В.Ф. Черкасов, В.В. Радул, Н.С. Савченко та ін. Випуск 189. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. 259с.
- Безена І.М. Парфентьева М.В. Іноземна середня і вища освіта в контексті сучасних трансформацій: стратегії та перспективи. KELM: Knowledge-Education-Law-Management. N. 2 (38), Vol. 1/2021. С. 97–102. Polska
- Bigix O. Методика формування іноземної компетентності в аудіюванні. Іноземні мови. 2012, №2 с. 19–30. URL: file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/im_2012_2_5.pdf
- Бородін Є.І. Безена І.М. Марк Е. Генсон про шляхи демократизації та децентралізації публічних інституцій держави. Публічне управління та митне адміністрування. Науковий збірник. Дніпропетровськ. 2019, №3 (22). 290с.
- Божко Н.В. Розвиток лінгвосціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «Λ'ΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 1), Boston, February 26, 2021. Boston-Vinnitsia: Prime-dia eLaunch & European Scientific Platform, 2021.. p. 175–178.
- Clark H., Krych M. Speaking while monitoring addresses for understanding. Journal of Memory and Language. 2004. №50 (91). P. 62–81. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.135...pdf>.
- Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України. 30.09.2020. №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-de-yaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.
- Кардашова Н.В. Роль лінгвосціокультурної компетентності у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови. Молодий вчений. 2017. №5, с. 365–368.
- Kryshchanovych M., Petrovskyi P., Khomyshyn I., Bezena I. Peculiarities of implementing governance in the system of social security* Business, Management and Education, 2020. P. 142–156.
- Лубянова О. Формування мовленнєвої компетенції студентів на заняттях іноземної мови професійного спрямування. 2011. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1025>
- Навчати і навчатися: як і куди зростати українському вчителю. Вибрані результати дослідження системи підвищення кваліфікації і сертифікації педагогів. Фреш буклет EdCamp Ukraine, Міністерства освіти і науки України. 2018. С.20.
- Онуфрієва І.Л. Онуфрієва Л.А. Структура іноземної мовленнєвої діяльності: психологічний аспект. Проблеми психології. 2011. №13, с. 173–184.
- Робінсон Кен, Ароніка Луї. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. Львів: Літопис. 258с.
- Shynkarenko V., Perederii O., Bezena I., Velykodna Y., Miroschnichenko A. Educational potential of information and communication technologies in

- patriotic education of students. *Práxis Educacional*, [S.l.], 2020. v. 16, n. 37, p. 539–552.
- Vooglyde Y. (Ülo Bakhoff). Grades are given only in senior classes, but they are not needed at all. 2019. URL: <http://www.tutkatamka.com.ua/nathnennya/zhittya/yulo-voogljajd-v-estoni%D1%97-ocinkinstavlyat-tilki-v-starshix-klasax-ale-voni-vzagaljne-potribni/>.
- Про освіту. Закон України. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- Запара В., Микал Т. Читання як засіб навчання та контролю. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197243556.pdf>.
- Зеленская О.П. Навчання іншомовного діалогового мовлення здобувачів вищої освіти в нелінгвістичній магістратурі. *Scientific journal of NPU named after M. Dragomanova*. 2019. Issue 66. pp. 75–79.
- Жарко О.О. Формування комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей при вивченні іноземної мови у закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. 2018, №10 (62). С. 54–58.
- ## References
- Bezena I.M. (2016) Sotsiokulturni aspekty samorealizatsii osobystosti shkoliara v konteksti strukturnykh zmin v osviti. [Sociocultural aspects of self-realization of the student's personality in the context of structural changes in education]. *Philosophy and political science in the context of modern culture. Scientific journal. Dnipro*. Issue 2 (11). 228c. [in Ukrainian].
- Bezena I.M., Bogatyreva T.M., Doroshenko O.A. (2020). Formuvanne otsiniuvannya vmin i kompetentnosti shkolariv v kontekstakh stratehii suchasnoi serednoi osvity. [Formative assessment of students' skills and competencies in the context of modern secondary education strategies]. *Scientific notes / Editor: V.F. Cherkasov, V.V. Radul, N.S. Savchenko and others*. Issue 189. Series: Pedagogical Sciences. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vinnichenko, 259p. doi:10.36550/2415-7988-2020-1-189-95-101 [in Ukrainian].
- Bezena I., Parfentjeva M. (2021) Skolnictwo srednie i wyzsze jezykow obcych w konestacie wspolczesnych przemian: strategie i perspektywy. [Foreign Language Sekondary and Higer Education in the Context of Modern Transformations: Strategies and Prospects]. *KELM: nauka, osviate, pravo, zarzadzanie. Inztitut Spraw Administracji Publicznej*, N2 (38) vol.1. [in Poland].
- Bigich O. (2012) Metodyka formuvannya inshomovnoi kompetentnosti v audiiuvanni. *Inozemni movy*. [Methods of forming foreign language competence in listening]. *Foreign languages*. №2, pp. 19–30. URL: file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/im_2012_2_5.pdf [in Ukrainian].
- Borodin Ye.I., Bezena I.M., Mark E.Henson pro shliakhy demokratyzatsii ta detsentralizatsii publichnykh instytuttsii derzhavy. [Mark E. Genson on the ways of democratization and decentralization of public institutions of the state]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannya. Naukovyi zbirnyk*. 2019. №3 (22). 290s. [in Ukrainian].
- Bozko N. Scientific practice: modern and classical research methods. *Scientific practice: modern and classical research methods: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the I International Scientific and Practical Conference (Vol. 1)*, Boston, February 26, 2021. Boston-Vinnitsia: Primedia eLaunch & European Scientific Platform, 2021.. p. 175–178. [in USA].
- Clark H., Krych M. (2004) Speaking while monitoring addresses for understanding. *Journal of Memory and Language*. №50 (91). P. 62–81. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.135...pdf> (in USA).
- Derzhavnij standart bazovoi serednoi osviti (2020). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoi-osviti-i300920-898> [in Ukrainian].
- Kardashova N.V. (2017) Rol linhvossotsiokulturnoi kompetentnosti u fakhovii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy. [The role of linguistic and socio-cultural competence in the professional training of future foreign language teachers] *Molodyi vchenyi*, 5, s. 365–368. [in Ukrainian].
- Kryshchanovych M., Petrovskiy P., Khomyshyn I., Bezena I. (2020) Peculiarities of implementing governance in the system of social security* *Business, Management and Education*, 2020. P. 142–156. [in Litvus].
- Lubjanova O., (2011). Formuvannya movlennevoi kompetencii studentiv na zanyattiyah inozemnoi movi profesijnogo spryamuvannya. [Formation of speech competence of students in foreign language classes of professional orientation] URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1025> [in Ukrainian].
- Navchaty y navchatysia: yak i kudy zrostaty ukrainskomu vchytelstvu. *Vybrani rezultaty doslidzhennia systemy pidvyshchennia kvalifikatsii i sertyfikatsii pedahohiv* (2018). [Teach and learn: how and where to grow Ukrainian teachers] *Selected results of the study of the system of professional development and certification of teachers*. Fresh booklet with the opportunity to draw your own conclu-

- sions. EdCamp Ukraine, Ministry of Education and Science of Ukraine. 20p. [in Ukrainian].
- Onufrieva I.L., Onufrieva L.A. (2011) Struktura inshomovnoi movlennievoi diialnosti: psykholohichniy aspekt. [The structure of foreign language speech activity: psychological aspect]. Problems of modern psychology. Issue 13. pp. 173–184. [in Ukrainian].
- Robinson Ken, Aronica Lou (2016) Shkola maibutnoho. Revoliutsiia u vashii shkoli, shcho nazavzhdy zminyt osvitu. [School of the Future. A revolution in your school that will change education forever]. Translated from English. G. Leliv. Lviv: Litopys, 258p. [in Ukrainian].
- Shynkarenko V., Perederii O., Bezena I., Velykodna Y., Miroschnichenko A. (2020) Educational potential of information and communication technologies in patriotic education of students. *Práxis Educacional*, [S.l.], v. 16, n. 37, p. 539–552, [in Brazil].
- Vooglyde Y. (Ülo Bakhoff) (2019) Otsinky stavliat tilky v starshykh klasakh, ale vony vzhali nepotribni. [Grades are given only in senior classes, but they are not needed at all]. URL: <http://www.tutkatamka.com.ua/nathnennya/zhittya/yulo-voogljajd-v-estoni%D1%97-ocinki-stavlyat-tilki-v-starshix-klasax-ale-voni-vzagali-ne-potribni/> [in Estoni- niya].
- Zakon Ukraïni. Pro osvitu [About education]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- Zapara V., Mykal T. (2019) Chytannia yak zasib navchannia ta kontroliu. [Reading as a means of learning and control]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197243556.pdf> [in Ukrainian].
- Zelenskaya O.P. (2019) Navchannia inshomovnoho dialohovoho movlennia zdobuvachiv vyshchoi osvity v nelinhvistychnii mahistraturi. [Teaching foreign language dialogic speech of higher education students in non-linguistic master's degree]. *Scientific journal of NPU named after M. Dragomanova*. Issue 66. pp. 75–79. (in Ukrainian).
- Zarko O.O. Formuvannia komunikatyvnoi kompetensii u studentiv nemovnykh spetsialnostei pry vyvchenni inozemnoi movy u zakladakh vyshchoi osvity I–II rivniv akredytatsii. [Formation of Communicative competence for the Students of nonlinguistic specialities in learning a foreign language at the Establishments of high Education of the I-st and II-nd Accreditation Levels]. *Molodyi vchenyi. Pedahohichni nauky* 2018, №10 (62). С. 54–58.